

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. All eyes on financial sector as Brexit begins//The Banker Editorial. – 2017. – March 27. Available at: [http://www.thebanker.com/Comment-Profiles/Leaders/All-eyes-on-financial-sector-as-Brexit-begins/\(language\)/eng-GB](http://www.thebanker.com/Comment-Profiles/Leaders/All-eyes-on-financial-sector-as-Brexit-begins/(language)/eng-GB).
12. The City UK. 2017. UK-based financial and related professional services: Enabling growth across the UK. Available at: <https://www.thecityuk.com/research/uk-based-financial-and-related-professional-services-enabling-growth-across-the-uk>
13. Giles, Ch., Tetlow, G., 2017. Most economists still pessimistic about effects of Brexit//FinancialTimes.– January 07.– 2017.
14. Barker, A., Giles, Ch., 2017. Hard or soft Brexit? The six scenarios for Britain//FinancialTimes.– June 23.– 2017.
15. Full Fact. 2017. Everything you might want to know about the UK's trade with the EU. Available at: <https://fullfact.org/europe/uk-eu-trade>
16. Roberts, D., 2017. New customs union with EU after Brexit is still an option //The Guardian.– July 02.– 2017. Available at: <https://www.theguardian.com/politics/2017/jul/02/new-customs-union-with-eu-after-brexit-is-still-an-option-analysts-say>
17. Dhingra, S., Sampson, T., 2016. Life after Brexit: What are the UK's options outside the European Union? Available at: cep.lse.ac.uk/pubs/download/brexit01.pdf
18. House of Commons. 2013. 'Leaving the EU', Research Paper 13/42, 1 July 2013. Available at: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP13-42/RP13-42.pdf>
19. European Commission. 2017. CETA chapter by chapter. Chapter 13 – Financial services. Available at: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-chapter-by-chapter>
20. London Market Group. 2017. A Brexit roadmap for the UK specialty commercial insurance sector. Available at: <https://www.londonmarketgroup.co.uk/lmgbrexitroadmap>
21. Her Majesty's Government Policy Paper. 2017. The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union. – p.42. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper>
22. Lloyd's of London. 2017. Lloyd's plans in Europe. [Електронний ресурс]. Available at: <https://www.lloyds.com/news-and-insight/lloyds-plans-in-europe>

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 5(194): 34-39

УДК 352:330.342

JEL classification: H89; R58

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/194-5/5>

М. Ситницький, канд. екон. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ДОСЛІДНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті наведено стратегічні імперативи, що впливають на розвиток наукових бібліотек та систематизовано критерії, яким має відповідати наукова бібліотека дослідницького університету для забезпечення ефективного розвитку у відповідності до сучасних тенденцій науки і техніки.

Ключові слова: стратегічні імперативи, розвиток, наукова бібліотека, дослідницький університет, критерії розвитку.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку технологічних досягнень в інноваційному середовищі спонукають до продукування нових знань, що мають служити на користь розвитку суспільства та підвищення добробуту і задоволеності від життя людей у всьому світі. За даними міжнародної міждержавної організації економічно розвинених країн, що визнають принципи репрезентативної демократії та вільної ринкової економіки (OECD) прослідковується стала тенденція того, що більшість фундаментальних досліджень виконується в університетах та урядових дослідницьких організаціях. Загальні витрати на вищу освіту з досліджень та розробок (HERD) складають 0,4% ВВП у регіоні OECD. Данія та Швеція мають найвищу інтенсивність досліджень у секторі вищої освіти. Інтенсивність HERD у Данії, Естонії, Чехії, Словацькій Республіці та Португалії протягом останнього десятиліття зросла майже вдвічі, а також збільшилася у більшості інших країн [1, с.98]. Це наглядно демонструє те, що людство інтенсифікує процеси отримання і трансляції нових знань. На зміну традиційним, приходять нові технології, що імперативно впливають на необхідність забезпечення широкого доступу до світової бази наукової інформації, що продукуються вченими та дослідниками. Це підкреслює важливість розвитку наукових бібліотек, які виступають ключовим структурним елементом дослідницьких університетів і фактично сприяють створенню нових інформаційних потоків, їх кодифікації, класифікації, трансляції та підвищенню науково-технічного прогресу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику розвитку наукових бібліотек займалась значна кількість вітчизняних та іноземних вчених у різні часи історичного розвитку суспільства. Варто зазначити, що до появ бібліотек у Київській Русі призвели запити су-

спільства у задоволенні систематичних інформаційних потреб. Таким першим центром, що задовольняв дані потреби стала бібліотека у Києво-Печерському монастирі у 1037 році при кафедрі святої Софії [2, с. 15]. Зрозуміло, що у ті часи бібліотеки в основному створювались, щоб фіксувати і транслювати знання церковного спрямування. Дана бібліотека була першою книгозбірнею і виконувала значну кількість інших функцій, таких, як: книгосховище, музей, архів, видавництво, центр інтелектуального спілкування і духовного розвитку. Ідеологом даної установи був Ярослав Мудрий, що відіграв ключову роль у її створенні і розвитку. Любов Ярослава Мудрого до читання книг проявилась у консолідації 430 книг (950 томів), що написали 46 авторів. Бібліотека Софії була першою у Київській Русі, але не єдиною. Поруч з нею функціонували такі церковні і монастирські бібліотеки Києва, як: печерська, ірининська та георгієвська. Другу за величиною бібліотекою у Київській Русі було створено також у Софійському соборі у Новгороді [3, с. 53].

Фактично у ті часи головним науково-просвітницьким центром традиційно був Софійський собор. Пізніше у 1071 році виникають монастирські бібліотеки де було поєднання книгописання, книгосховища і просвітництва. Широко розвиваються технології перекладів літератури та рукописна техніка, але кількість текстів і їх тематичні напрями все ще залишались обмеженими, а переклади в основному мали релігійне спрямування. Фактичний загальний обсяг книжкового фонду Київської Русі з 988 року до середини XIII ст. налічував близько 130-140 тис. томів, а у користуванні перебувало 90 тис. книг для богослужіння. Всього 10000 церков було забезпечено книгами і 300-500 церков при монастирях [3, с. 55]. Переписування книг при книгописних майстернях у монастирях приносило значні економічні дивіде-

нди. Справа у тому, що вартість книги у ті часи була дуже дорогою з огляду на її багате оздоблення, прикраси та ручне виробництво. Доходило до того, що ціна майже дорівнювала вартості середнього будинку. Це питання детально досліджила у своїй науковій монографії доктор економічних наук О.І. Жилінська: "Тогочасна книга виконувала передовсім представницьку функцію, була пишно оздобленою, для чого застосовувалися мальовничі мініатюри та коштовні срібні оклади й інші елементи оздоблень. Отже, книга була результатом діяльності представників не лише когорти описувачів і палітурників, але й багатьох інших ремесел – редакторів, перекладачів, художників, ювелірів, тощо..." [4, с. 355]. Виробництво книги належало тільки церковним структурам і довгий час було великим джерелом для отримання прибутку з продажу. За традицією література передавалась у спадок давньоруськими князями і вважалась скарбом. Бібліографічний перелік, що вважається найстарішим (1073 р.) з переписаних у Києві міститься в Ізборнику, що було скопійовано для князя Святослава Ярославовича з книги, що виконана у трьох описах рекомендованих і заборонених книг, створили для болгарського царя Симфона [5, с. 9].

Актуалізація наукових бібліотек в університетській діяльності фактично відбулась у промові М.Максимовича "Про участі і значення Києва у загальному житті Росії" приуроченій події заснування Університету св. Володимира: "...древня Русь ознаменувала себе найшасливішими початками просвіти, якими і захід сучасний не у всьому може пишатись" [6, с. 148]. Варто зазначити, ще період у якому за М.Грушевським існував четвертий рівень освіти для священників і найвищої знаті. У цей період нормування життя суспільства здійснювала церква, а державотворення ще не мало національних ознак і перебувало на стадії зародження. Фактично, розвиток бібліотечної сфери формувався під впливом процесів християнізації і державотворення. Така вікова історія розвитку бібліотек підкреслює невід'ємну роль використання книг у процесі розвитку суспільства. Сьогодні, в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського забезпечується збирання та зберігання великої рукописної спадщини древніх першоджерел з бібліотек часу Київської Русі. Головною детермінантою розвитку бібліотечної сфери стала необхідність у високоосвічених мислителів та фахівцях, що у той час займались розвитком процесів створення державності сучасної України.

Авторитетний вчений економіст, професор В.Д. Базилевич, під час своїх публічних виступів, завжди переконливо доводить цінність книжки у процесі становлення особистості як повноцінного дослідника і фахівця з обраної спеціальності. Вирішальна роль першоджерельної літератури забезпечує традицію передачі безпосередньо істинного знання без часткової зміни її змісту та акцентів. Такі форми роботи зі студентами Університету активно розвивались видатним основоположником освіти і науки у класичному Київському університеті, відомим вченим, педагогом, професором, державним діячем і ректором Київського університету Св. Володимира Миколою Християновичем Бунге. У фундаментальній науковій праці за редакцією професора В.Д. Базилевича, що присвячена цій славетній постаті показується ставлення М.Х. Бунге до наукових потреб студентства: "...Визначальною рисою викладення дисциплін в університеті за часів М.Х. Бунге стала активна робота викладачів зі студентами, самостійна робота останніх" [7, с. 31]. В цій думці знову опосередковано підкреслюється ключове значення наукової бібліотеки дослідницького університету для розвитку університет-

ської спільноти. У цьому контексті для забезпечення якісного збереження, передачі і трансляції наукових знань, актуальним залишається створення ефективних методів і способів систематизації знань. У даному контексті О.О. Сербін у своїх наукових працях поглиблено дослідив питання розвитку методологічних засад бібліотечної систематизації наукової інформації. У дослідженнях показано історичні передумови та сучасні тенденції й напрями еволюції класифікацій наук; проаналізовано теоретичні й практичні аспекти систематизації як основи організації знань у контексті оптимізації, уніфікації, класифікації інформаційних даних; здійснено аналіз основних аспектів створення, запровадження та використання бібліотечно-бібліографічних класифікаційних систем крізь призму еволюції класифікацій наук [8].

Відомий науковець зі світовим ім'ям Я. Пелікан, у своїх наукових дослідженнях зазначає про форми інтелектуальних чеснот, що проявляються у покликанні вчених розповсюджувати знання через наукові публікації. Таким чином забезпечується сіяння знання далеко за межі стін Університету і його призначення розглядається у трьох аспектах: "...покликання університетських викладачів публікувати результати своїх наукових досліджень; прищеплення студентам не лише дослідницьких вмій, але й навичок написання й оприлюднення наукових публікацій; місія університету як науково-видавничого осередку" [9, с. 208]. Ці три аспекти підкреслюють необхідність функціонування наукової бібліотеки у дослідницькому університеті для забезпечення їх реалізації.

Сьогодні, наукова бібліотека дослідницького університету повинна відповідати найвищим критеріям розвитку навчальних технологій і методів наукових досліджень. Тільки в таких умовах вчений зможе комфортно працювати і показати вагомий результат власних досліджень. Щодо технологій навчання, то у багатьох провідних університетах світу транслявання знань вже відбувається у режимі онлайн з широкою аудиторією слухачів. Питання масового переходу університетів на електронну освіту онлайн розглядаються у публікації вченого О. Яцуна, який зазначає: "Про популяризацію таких віртуальних освітніх структур свідчить і той факт, що лише у Великій Британії із 200 тис. студентів Відкритого університету 170 тис. працюють в режимі онлайн. Динамічно розвивається дистанційний формат навчання і в інших державах. Для прикладу, в Німеччині, де кожен другий студент користується послугами "віртуальних" освітніх установ, у країні реалізується близько 60 проектів у цій царині..." [10, с.41-42]. Отже, питання пошуку ефективних методів забезпечення високого рівня відповідності вітчизняних наукових бібліотек дослідницьких університетів України рівню технологічного розвитку суспільства і їх спроможності впливати на цей розвиток потребує серйозних наукових досліджень і практичного впровадження.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Враховуючи значний внесок авторитетних дослідників, все ж таки потребують подальшого дослідження сучасні стратегічні імперативи, що впливають на розвиток наукових бібліотек. Актуалізація вивчення даного питання покликана динамічним розвитком технологічного прогресу і високими темпами інформатизації суспільства, що показує нові виклики та перспективи для дослідницьких університетів і взагалі готує людство до повної автоматизації та цифрової самоідентифікації.

Формулювання завдань та цілей статті. Основною ціллю статті є ідентифікація та узагальнення сучасних стратегічних імперативів, що впливають на розвиток наукових бібліотек дослідницьких університетів. Виходячи з цілі в роботі поставлені наступні завдання:

проаналізувати історичні детермінанти створення і розвитку бібліотек в Україні; систематизувати сучасні обов'язкові критерії, яким має відповідати наукова бібліотека дослідницького університету для забезпечення ефективного її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. З філософської точки зору основну місію та призначення університету прекрасно охарактеризував професор В.А. Бугров, зазначаючи: "Місія університету як навчального закладу європейського (у справжньому сенсі цього слова) зростає полягає у формуванні освіченої Людини, тобто Людини Знаючої та Уміючої" [11, с.72]. Фактично таким чином основна ідея університету фокусується на забезпеченні можливості освіти людини протягом усього життя, що відповідає ключовому гаслу Болонського процесу. Такий процес можливо забезпечити за умови постійного розвитку наукової бібліотеки як підрозділу університету. Також, про важливість постійного розвитку підрозділів Університету наголошує голова спілки ректорів ВНЗ України, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л.В. Губерський: "Водночас статус дослідницького університету зобов'язує нас підняти на вищий рівень наукову роботу в університеті" [11, с.13]. Отже, ключова роль наукової бібліотеки у розвитку дослідницького університету є беззаперечною і стратегічно важливою.

На сьогоднішній день, вся мережа наукових бібліотек ВНЗ України складається з 201 бібліотеки з фондом

документів близько – 120,7 млн. примірників, з яких є електронними виданнями – 2,3 млн. Ці бібліотеки підпорядковуються різним відомствам. Опрацьовується щороку понад – 105 млн. примірників – 1,7 млн. користувачами. Для підвищення ефективності роботи користувачів загальна кількість автоматизованих робочих місць складає – 7445. Загалом кількість працівників, що забезпечують роботу всієї системи бібліотек вищих навчальних закладів – близько 6700 фахівців, з яких вищу освіту мають – 5,5 тис. Загальну координацію діяльності та методичне керівництво бібліотеками вищих навчальних закладів здійснює Наукова бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [12].

За даними щорічної публічної статистичної звітності Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за 2016 рік [13]: кількість відвідувань становило – 61 116 296, у тому числі звернень до веб-ресурсів бібліотеки – 34 766 490, у тому числі кількість відвідувань масових заходів – 605 772; було видано документів з власного фонду – 92 102 010; кількість абонентів, що звернулись за довідково-інформаційним обслуговуванням – 10 018. Зазначені показники говорять про затребуваність наукових бібліотек дослідницьких університетів у науковому середовищі та у суспільстві в цілому.

У вітчизняному законодавстві виділено основні напрями розвитку бібліотечної справи в Україні (рис.1).

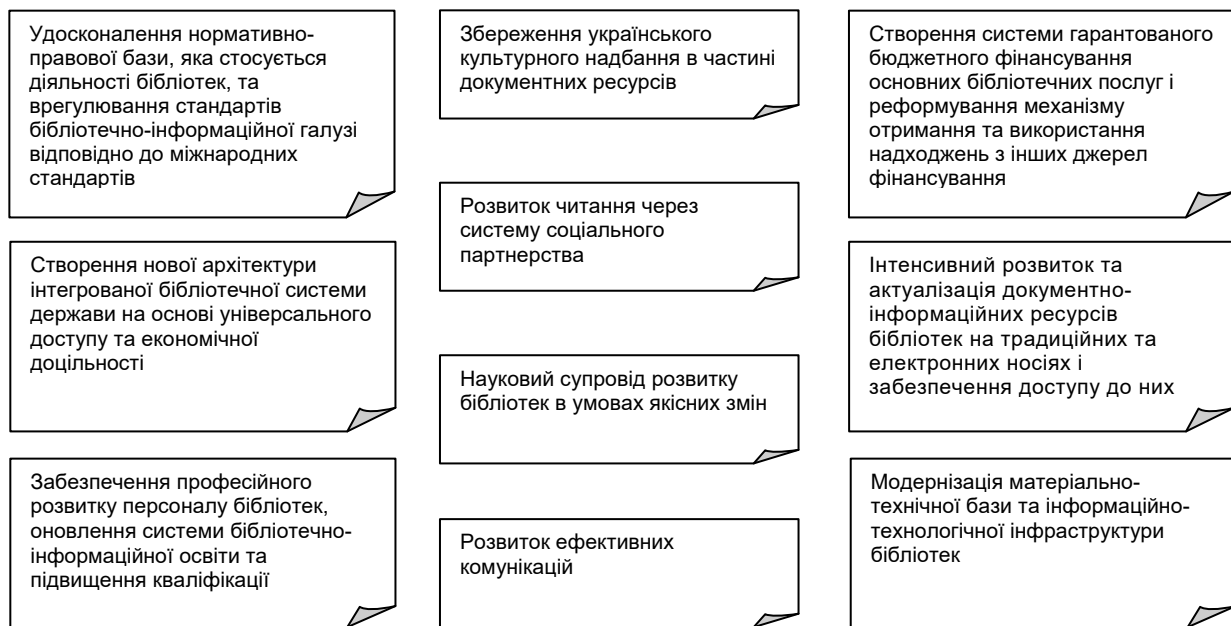

Рис. 1. Стратегічні напрями розвитку бібліотечної справи в Україні

Джерело: складено автором на основі [12].

Зазначені на рис. 1 стратегічні напрями розвитку бібліотечної справи в Україні відображають основні пріоритети державної політики на період до 2025 року і включають у себе охоплення всіх установ даного типу. У даній концепції основними пріоритетами виступають: консолідація суспільства; дотримання європейських цінностей, інтеграція у європейське співтовариство; підвищення якості життя; рівний доступ до інформації, знань і культурного надбання. Але важливою складовою бібліотечного середовища, є наукові бібліотеки дослідницьких університетів України, і в умовах запланованого розвитку галузі вони мають стати ключовими центрами аккумуляції знань для науково-технічного та соціально-культурного відродження українського суспільства.

Базуючись на світовій практиці, зазначимо, що функціонування бібліотек даного типу забезпечують провідні університети світового класу, що є центрами розвитку технологій. Умови у даних бібліотеках сприяють максимальному фокусуванню на творчій діяльності науковця і за рахунок свого різноманіття систематизованих знань та сучасного обладнання, що забезпечує комфортний доступ до них, створюють міцний інформаційний фундамент для подальшого розвитку наукових доробків.

Наведемо університети України, що мали статус дослідницького у період 2009-2014 рр. та систематизуємо їх наукові бібліотеки (табл. 1).

Таблиця 1. Наукові бібліотеки дослідницьких університетів України

Дослідницький університет	Бібліотека
Київський національний університету ім. Т. Г. Шевченка	Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Національний технічно мий університет України "Київський політехнічний інститут"	Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
Національний університет "Львівська політехніка"	Науково-технічна бібліотека Національного університету "Львівська політехніка"
Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого	Наукова бібліотека Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого
Львівський національний університет ім. І. Я. Франка	Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка
Національний університет "Острозька академія"	Наукова бібліотека Національного університету "Острозька академія"
Національний університет "Києво-Могилянська академія"	Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"
Національний гірничий університет України	Науково-технічна бібліотека ДВНЗ "Національний гірничий університет"
Національний університет біоресурсів і природокористування України	Центральна Наукова бібліотека НУБІП України
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна	Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна
Київський національний економічний університет ім. В. П. Гетьмана	Бібліотека Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Національний авіаційний університет	Науково-технічна бібліотека Національного авіаційного університету
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Джерело: складено автором на основі [14-27].

Виходячи з таблиці 1, в Україні є чотирнадцять потужних університетів дослідницького типу, що у своїх структурах мають наукові бібліотеки. Розвиток цих бібліотек на сьогоднішній день є стратегічним питанням забезпечення державної інформаційної безпеки і збереження національного наукового надбання. В основному, класичне розуміння інституційного розвитку містить в собі примноження і нарощування існуючого вже потенціалу. Але, наступили часи технологічного прогресу людства де розвиток відбувається на кардинально інших платформах чим традиційні і відкриває нові можливості для наукових бібліотек дослідницьких університетів. До поступового зникнення наукових бібліотек у традиційному їх сенсі призвели трансформаційні тенденції, щодо перетворення класичних наукових бібліотек дослідницьких університетів у бібліотеки, що існують у віртуальному просторі (е-бібліотеки). Інтернет технології, це безумовна зручність користування і ефективність у пошуку літературних джерел, але вони ніколи не замінять фізичні відчуття від користування науковими першоджерелами безпосередньо у приміщенні класичної бібліотеки, що для окремої групи напрямів наукових досліджень залишається вкрай важливим. Звісно, у стратегічній перспективі Інтернет технології стануть домінуючими, але їх можна буде використовувати виключно у цифровому просторі. На сьогодні, вже для наукових бібліотек дослідницьких університетів стратегічним імперативом є доступ і активне використання наукометричних баз світового рівня, що дають змогу ефективно збирати і транслювати знання. Але така зручність і несе певні загрози. У разі здійснення інформаційної атаки, існує загроза втрати національного інформаційного надбання, що є у хмарному просторі. З огляду на це, все більшої актуальності набуває питання управління захистом цифрованої інформації, що міститься у наукових бібліотеках дослідницьких університетів і національному репозитарії. Стратегічний рівень питання національної безпеки широко досліджено науковцем Ганною Харламовою у науковій праці "Перспектива 2030 для України: безпека майбутнього" [28]. Захист інформації є питанням національної безпеки, а

захист інформації у наукових бібліотеках є однією з ключових тем цього питання.

Висновки. Отже, стратегічні імперативи розвитку бібліотеки дослідницького університету вимагають забезпечення: сучасних технологій кодифікації та передачі інформації, що містить знання; відповідності міжнародним стандартам наявної інформаційно-технічної інфраструктури наукових бібліотек; рівного доступу до передових наукометричних баз даних світового рівня; своєчасного оновлення бібліотечних фондів; проактивної системи обліку відвідувачів та автоматизації обробки релевантності їх запитів; максимально швидкого і точного пошуку та доступу до інформації; наявності ефективної системи захисту інформації, що міститься у хмарному просторі наукової бібліотеки; розвитку суміжних комерційних послуг, що дають змогу отримати "пакет" інформації узагальненої професійними фахівцями; створення творчого простору для комфортного відвідування бібліотеки зацікавленими особами для отримання існуючих знань і створення нових. Для забезпечення відповідності зазначеним імперативам та з метою інтеграції України в європейський науковий простір, профільними державними структурами вже впроваджується низка прогресивних реформ у напрямі збільшення відкритості світової бази знань перед вітчизняними науковцями і практиками. Зокрема, Наказом МОН №1110 від 02.08.2017 "Про затвердження порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних" [29], передбачено державне фінансування такого доступу через Державну науково-технічну бібліотеку України за бюджетною програмою 2201040 "Дослідження, наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами та державним замовленням, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка преси, розвитку наукової інфраструктури, наукових об'єктів, що становлять національне надбання, забезпечення діяльності Державного фонду фундаментальних досліджень"; визначено порядок доступу вищих навчальних закладів та наукових установ; уповноважено структурний підрозділ МОН, що буде відпові-

дальшим за організацію та порядок такого доступу; визначено механізм забезпечення доступності електронних наукових баз, а також порядок прямого доступу науковим, науково-педагогічним, та педагогічним працівникам та ін. У цьому нормативно-правовому акті термін "електронні наукові бази даних" вживається у контексті розуміння під його значенням: наукометричних, бібліографічних, реферативних баз даних, що використовують різні наукометричні інструменти для відстеження цитованості наукових публікацій; пошукових систем, що презентують статистичні данні відносно динаміки, активності і характеру запитів вчених та організації наукового типу.

Єдиним вірним шляхом для України, що забезпечить сповільнення відтоку кваліфікованих наукових, науково-педагогічних та педагогічних кадрів і студентів з високим інтелектуальним потенціалом є збереження та збалансування системи дослідницьких університетів і розвиток в їх стінах потужних наукових бібліотек, що будуть спроможні відповісти сучасним імперативам розвитку та задовольняти надскладні запити суспільства.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. У подальших дослідженнях вважаємо за необхідне зосередити увагу наукової думки на пошук ефективних шляхів оцінювання діяльності наукових бібліотек дослідницьких університетів України, що дасть змогу більш зважено формувати стратегію їх розвитку.

Список використаних джерел

1. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2015 [Electronic source]. – Available at: http://dx.doi.org/10.1787/sti_scoreboard-2015-en
2. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. – К.: Абрис, 1994. – 288 с.
3. Володин Б.Ф. Всемирная история библиотек / Б.Ф. Володин / 2-е изд., доп. – СПб.: Профессия, 2004. – 432 с.
4. Жилінська О.І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації [монографія] / О.І. Жилінська. – К.: Парламентське видавництво, 2010. – 552 с.
5. Ісаєвич Я. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні / Я.Д. Ісаєвич. – [вид. 2-е, перероб. і доп.]. – Львів: Вища школа, 1983. – 155 с.
6. Максимович М.О. Вибрані твори з історії Київської Русі, Києва і України / М.О. Максимович; [Уклад., коротка біогр. та комент. П.Г. Маркова.]. – Вища школа, 2004. – 503 с.
7. М. Бунге: сучасний дискурс / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2005. – 697 с. – (Славетні постаті).
8. Сербін О. Систематизація інформації в контексті розвитку класифікацій наук [монографія] / Олег Сербін. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2015. – 431 с.
9. Пелікан Я. Ідея університету / Ярослав Пелікан. Пер з англ. – К.: Дух і літера, 2009. – 360 с.
10. Яцунь О. Університетська освіта: шлях від ревізії до світоглядного переосмислення та визначення нових векторів розвитку / Олександр Яцунь // Вища школа. – 2017. – №4. – С. 34-47.
11. Ідея університету: сучасний дискурс [монографія] / Л.В. Губерський, В.Г. Кремень, С.В. Курбатов та ін. / за ред. Л.В. Губерського, А.С. Філіпенка. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2014. – 367 с.

М. Ситницький, канд. екон. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ИМПЕРАТИВЫ РАЗВИТИЯ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

В статье приведены стратегические императивы, влияющих на развитие научных библиотек и систематизированы критерии, которым должна соответствовать научная библиотека исследовательского университета для обеспечения эффективного развития в соответствии с современными тенденциями науки и техники.

Ключевые слова: стратегические императивы, развитие, научная библиотека, исследовательский университет, критерии развития.

M. Sitnitskiy, PhD in Economics, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

STRATEGIC IMPERATIVES OF THE DEVELOPMENT OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE RESEARCH UNIVERSITY

The article presents strategic imperatives that influence the development of scientific libraries and systematizes the criteria that the scientific library of the research university must meet in order to ensure effective development in accordance with modern trends in science and technology. Strategic imperatives for the development of the library of the research university consist in providing: modern technologies of codification and transfer of information containing knowledge; Compliance with international standards of existing information and technical infrastructure of scientific libraries; Equal access to world-class advanced science-computer databases; Timely updating of library funds; Proactive visitor system and automate the processing of relevance of their queries; The fastest and most accurate search and access to information; availability of an effective information security system contained in the cloud of scientific library; Development of adjacent commercial services, which allow to

12. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року "Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p>

13. Основні статистичні показники роботи бібліотек ВНЗ України за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/stats-res-2016.pdf

14. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.univ.kiev.ua>

15. Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kpi.ua/about/history>

16. Науково-технічна бібліотека Національного університету "Львівська політехніка" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.lp.edu.ua/pro-biblioteku>

17. Наукова бібліотека Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.nlu.edu.ua/>

18. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.lnu.edu.ua/bib/>

19. Наукова бібліотека Національного університету "Острозька академія" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.ou.edu.ua/>

20. Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.ukma.edu.ua/>

21. Науково-технічна бібліотека ДВНЗ "Національний гірничий університет" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.nmu.org.ua/ua/>

22. Центральна Наукова бібліотека НУБіП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.nubip.edu.ua/>

23. Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kpi.kharkov.ua/uk>

24. Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr>

25. Бібліотека Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.kneu.edu.ua/>

26. Науково-технічна бібліотека Національного авіаційного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.nau.edu.ua/main/>

27. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.snu.edu.ua/>

28. Харламова Г. Перспектива 2030 для України: безпека майбутнього / Г. Харламова // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка, №1 (190), 2017. – С. 51-56. DOI: dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2017/190-1/8

29. Про затвердження порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних. Наказ МОН №1110 від 02.08.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-08-03/7798/220040.pdf>

**Надійшла до редколегії 22.08.17
Date of editorial approval 22.09.17**

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

receive a "package" of information generalized by professional specialists; Creation of creative space for a comfortable visit to the library by interested persons for obtaining existing knowledge and creating new ones. The only way for Ukraine to slow down the outflow of skilled scientific and pedagogical staff and students with high intellectual potential is to preserve and balance the system of research universities and to develop within their walls powerful scientific libraries that will be able to meet the above-mentioned development imperatives.

Key words: strategic imperatives, development, scientific library, research university, criteria of development.

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard. 2015. Available at: http://dx.doi.org/10.1787/sti_scoreboard-2015-en
2. Mykytas, V., 1994. Davn'oukrayins'ki studenty i profesory / V. Mykytas. – K.: Abrys – 288 s.
3. Volodyn, B.F., 2004. Vsemymnaya ystoriya byblyotek / B.F. Volodyn / 2-e yzd., dop. – SPb.: Proffesyia – 432 s.
4. Zhylynska, O.I., 2010. Naukovo-tekhnichna diyal'nist' u konteksti samoorhanizatsiyi: monohrafiya / O.I. Zhylyns'ka. – K.: Parlament-s'ke vydavnytstvo – 552 s.
5. Isayevych, Ya., 1983. Pershodrukar Ivan Fedorov i vynykennyya drukarstva na Ukraini / Ya. D. Isayevych. – [vyd. 2-e, pererob. i dop.]. – L'viv: Vyshcha shkola – 155 s.
6. Maksymovych, M.O., 2004. Vybrani tvory z istoriyi Kyyivs'koyi Rusi, Kyyeva i Ukrainy / M.O. Maksymovych; [Uklad., korotka biohr. ta koment. P.H. Markova.]. – Vyshcha shkola – 503 s.
7. M. Bunhe: suchasnyy dyskurs. 2005. / Za red. V.D. Bazylevycha. – K.: Znannya – 697 s. – (Slavetni postati).
8. Serbin, O., 2015. Systematyzatsiya informatsiyi v konteksti rozvytku klasyfikatsiyi nauk: monohrafiya / Oleh Serbin. – K.: VPTs "Kyyivs'kyy universytet" – 431 s.
9. Pelikan, Ya., 2009. Ideya universytetu / Yaroslav Pelikan. Per z anhl. – K.: Dukh i litera – 360 s.
10. Yatsun', O., 2017. Universytet-s'ka osvita: shlyakh vid reviziyi do svitohlyadnoho pereosmyslennyya ta vyznachennyya novykh vektoriv rozvytku / Olexsandr Yatsun' // Vyshcha shkola. — #4. – S. 34-47.
11. Hubers'kyy, L.V., Kremen', V.H., Kurbatov, S.V. ta in., 2014. Ideya universytetu: suchasnyy dyskurs: monohrafiya // za red. L.V. Hubers'koho, A.S. Filipenka. – K.: VPTs "Kyyivs'kyy universytet" – 367 s.
12. Pro skhvalennyya Stratehii rozvytku bibliotechnoyi spravy na period do 2025 roku "Yakisni zminy bibliotek dlya zabezpechennyya staloho rozvytku Ukrainy". – Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-r>
13. Osnovni statystychni pokaznyky roboty bibliotek VNZ Ukrainy za 2016 rik. – Available at: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/stats-res-2016.pdf
14. Naukova biblioteka im. M. Maksymovycha Kyyivs'koho natsional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – Available at: <http://www.library.univ.kiev.ua>
15. Naukovo-tekhnichna biblioteka im. H.I. Denysenka Natsional'nogo tekhnichnogo universytetu Ukrainy "Kyyivs'kyy politekhnichnyy instytut imeni Ihorya Sikors'koho". – Available at: <http://library.kpi.ua/about/history>
16. Naukovo-tekhnichna biblioteka Natsional'nogo universytetu "L'vivs'ka politekhnika". – Available at: <http://library.lp.edu.ua/pro-biblioteku>
17. Naukova biblioteka Natsional'noyi yurydychnoyi akademiyi Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. – Available at: <http://library.nlu.edu.ua/>
18. Naukova biblioteka L'vivs'koho natsional'nogo universytetu imeni Ivana Franka. – Available at: <http://library.lnu.edu.ua/bib/>
19. Naukova biblioteka Natsional'nogo universytetu "Ostroz'ka akademiya". – Available at: <http://lib.ou.edu.ua/>
20. Naukova biblioteka Natsional'nogo universytetu "Kyyevo-Mohylyans'ka akademiya". – Available at: <http://www.library.ukma.edu.ua/>
21. Naukovo-tekhnichna biblioteka DVNZ "Natsional'nyy hirnychyy universytet". – Available at: <http://lib.nmu.org.ua/>
22. Tsentral'na Naukova biblioteka NUBiP Ukrainy. – Available at: <http://library.nubip.edu.ua/>
23. Naukovo-tekhnichna biblioteka Natsional'nogo tekhnichnogo universytetu "Kharkivs'kyy politekhnichnyy instytut". – Available at: <http://library.kpi.kharkov.ua/uk>
24. Tsentral'na naukova biblioteka Kharkivs'koho natsional'nogo universytetu im. V.N. Karazina. – Available at: <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr>
25. Biblioteka Kyyivs'koho natsional'nogo ekonomichnogo universytetu imeni Vadyma Het'mana. – Available at: <https://lib.kneu.edu.ua/>
26. Naukovo-tekhnichna biblioteka Natsional'nogo aviaatsiyonoho universytetu. – Available at: <http://www.lib.nau.edu.ua/main/>
27. Naukova biblioteka Skhidnoukrayins'koho natsional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalya. – Available at: <http://library.snu.edu.ua/>
28. Kharlamova, H., 2017. Perspektyva 2030 dlya Ukrainy: bezpeka maybutn'oho / H. Kharlamova // Visnyk Kyyivs'koho natsional'nogo universytetu im. Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika, #1 (190) – S. 51-56. DOI: dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2017/190-1/8
29. Pro zatverdzhennia poriadku zabezpechennia dostupu vyshchykh navchalnykh zakladiv i naukovykh ustanov, shcho znakhodiat'sia u sferi upravlinnia Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, do elektronnykh naukovykh baz danykh. Nakaz MON №1110 vid 02.08.2017. – Available at: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-08-03/7798/220040.pdf>

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 5(194): 39-45

УДК 352:330.342

JEL classification: H89; R58

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/194-5/6>

Н. Сментина, д-р екон. наук, доц.,
Н. Клевцевич, канд. екон. наук
Одеський національний економічний університет, Одеса, Україна

РОЛЬ ДПП У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Обґрунтовано роль партнерства державного та приватного секторів у забезпеченні збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем. Розглянуто організацію взаємовідносин органів місцевого самоврядування з приватним партнером в розрізі трьох етапів: обґрунтування необхідності партнерства, укладання угоди про партнерство та контроль виконання зобов'язань за угодою. Охарактеризовано сучасний арсенал можливих сфер застосування проектів ДПП, що дозволяє розглядати інструмент як підґрунтя для спільної відповідальності за розвиток пріоритетних секторів регіональної економіки. Визначені найважливіші проблемні питання взаємодії державного та приватного операторів, які вимагають законодавчої регламентації. Запропоновані складові оцінювання ефективності проекту ДПП з позиції влади та їх логічна послідовність.

Ключові слова: збалансований розвиток, державно-приватне партнерство, територіальні соціально-економічні системи, оцінка ефективності.

Постановка проблеми. Брак фінансових ресурсів державних бюджетів, управлінських новацій у керівників управлінь та департаментів органів місцевого самоврядування, керівників комунальних підприємств та установ змушує вдаватися до застосування механізму партнерства державного та приватного секторів економіки як своєрідної альтернативи бюджетному фінансуванню оперативних цілей та завдань збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем, що зна-

ходить своє втілення в категорії державно-приватне партнерство (далі – ДПП). ДПП визнане світовою практикою у якості ключового інструменту вирішення важливих проблем збалансованого розвитку на регіональному та місцевому рівні. Орієнтація стратегічних планів виключно на використання бюджетних коштів не дозволяє владі впроваджувати масштабні стратегічні проекти, які формують конкурентоспроможність територіальних соціально-економічних систем. Завдяки залученню